

DE GROOTBLADIGE BEUK

DOOR

PROF. DR. J. VALCKENIER SURINGAR

In de kwekerijen komt een varieteit van de gewone Beuk voor onder de namen: *purpurea major* (HELLEMONS Cat. 1908); *purpurea major Rivers* (id. 1908—1909); *atropurpurea major Rivers* met var. *Black Margareth* (H.W. v. d. Bom. Cat. 1910—1911), *atropurpurea* met var. *Norwegiana*, *Swat Margret* en *metallica nigra* (ZOCHER Cat. 1910); *purpurea latifolia* (DIRKEN Cat. 1911); *atropurpurea* („grootbladige beuk met donkerbruin blad”) JURRISSSEN Cat. 1924—1925¹⁾; *purpurea macrophylla* (v. NES Cat. 1924—1925); *purpurea major* (LOMBARTS Cat. 1925—1926); *atropurpurea macrophylla* (ABBING Cat. 1926—1927); *atropurpurea latifolia (Rivers)* (G. G. v. d. Bom. Cat. 1927—1928). In een der catalogi wordt als synonyme naam nog *nigra latifolia* opgegeven.

De bladen dezer varieteit zijn grooter dan van de soort, bovendien donkerbruin gekleurd. Terwijl de gemiddelde maat bij de soort 8.7 : 6.4 cm is, is die bij de varieteit 11.8 : 7.9 cm.

Iedereen neemt aan, dat deze varieteit bij *Fagus silvatica* behoort; vruchtkuipen, welke er aan gevonden zijn, waren ook gelijk aan die der genoemde soort. Maar men vindt in de kwekerij soms nog een andere varieteit, met groene bladen. In een catalogus van H. W. v. d. Bom, waarin meegedeeld wordt dat de firma in een andere opgenomen wordt (\pm 1910) staat een var. *macrophylla* naast de *purpurea major (nigra latifolia)*. Reeds kwam die varieteit voor in den catalogus van v. WEZELENBURG van 1899, en in

¹⁾ Uit de kwekerij bracht ik in 1900 de plant mee onder den naam *purpurea major*.

1902 heb ik haar onder dien naam ook meegenomen voor mijn herbarium. Overigens vond ik de varieteit nergens. In de literatuur komt eene *F. s. var. latifolia* in PETZOLD & KIRCHNER „Arboretum Muscaviense” 1864 voor; zij wordt aldus omschreven: „Breitblättrige Buche. Eine Form mit sehr groszen und breiten Blättern, die eine üppige Belaubung bilden”. De varieteit wordt opgegeven door DIPPEL (1892), BEISSNER, SCHELLE u. ZABEL (1903), SCHNEIDER (1906) en ELWES & HENRY (1906).

De bladen van den boom op het Arboretum der L. H. S., welke door mij var. *macrophylla* genoemd is, hebben zeer verschillende afmetingen, van 12 : 9 cm tot 18 : 14 cm. (kleinere bladen reken ik niet mede); een gemiddelde maat dus van 15 : 11½ cm. De bladen zijn naar verhouding breeder dan die der soort, bovendien dikhuidig en met breede kartels langs den rand. (kartels hebben stompen top en scherp voet). De steel van het grootste blad is 2 cm lang (bij de soort tot 1,5 cm), bij de daarop volgende groep 1,5 cm. De vruchtkuipen zijn grooter (3 cm lang) dan die van *F. silvatica* (2.5 cm) met dikker lobben, maar overigens hetzelfde.

Deze varieteit wordt niet veel gezien; REHDER kende haar niet vóór ik haar hem liet zien, evenmin als de leden der Duitsche Dendrologische Vereeniging. Behoort zij tot *Fagus silvatica* of tot een ander soort?

Er bestaat eene *Fagus orientalis*, welke in den Kaukasus groeit; en van deze wordt een vorm *macrophylla* in de literatuur genoemd. Dit is de oorzaak dat onze breedbladige beuk door sommigen voor *F. orientalis* wordt gehouden, en wel voor de soort zelf.

Fagus orientalis bestaat nog niet lang in het menschelijk weten; in RADDE's floristische beschrijving van den Kaukasus (1899) heet de daar voorkomende beuk nog *F. silvatica*; maar in een noot maakt hij melding van een andere opvatting. Die andere opvatting was van LIPSKY afkomstig; deze beschreef in Acta Petropolitana XIV 1897 p. 300 de Kaukasische beuk als *Fagus orientalis* n. sp. Hij schrijft dat er in de bladen geen verschil is met *F. silvatica*

behalve dat de volwassen bladen iets dikker zijn; ik kon dit aan de herbarium exemplaren niet zien¹⁾; de bloemen zijn iets anders gebouwd²⁾ en de vruchtkuip heeft naar beneden toe breder wordende schubben (1—1½ m.m.), terwijl zij bij *F. silvatica* alle haarvormig zijn. Dit kenmerk is duidelijk te zien in exemplaren uit het herbarium, afkomstig van den Kaukasus.

Nu de reeds genoemde *macrophylla* vorm; waar komt die vandaan? DECANDOLLE geeft in zijn „Prodromus”, deel XVI¹, 1862, een *F. silvatica macrophylla* (Hohenack. En.

¹⁾ SCHNEIDER geeft een verschil in de nervatuur op; de hoofdzij-nerven zouden n.l. bij *F. orientalis* minder dan bij *F. silvatica* tot den bladrand doorloopen, doch in plaats daarvan zich ombuigen. Echter bleek mij, dat in beide soorten de nerven op die beide wijzen eindigen, eenigszins afhankelijk van de tandvorming, welke steeds gering is.

REHDER geeft in zijn „Manual” nog op, dat bij *F. orientalis* de grootste breedte boven het bladmidden is; ook dit kon ik niet bevestigen. De grootte van het blad werd ook door mij nagezien in drie herbariumexemplaren van *F. orientalis*, alle uit den Kaukasus en van denzelfden verzamelaar.

Van het exemplaar uit den Kaukasus, in mijn herbarium, is het grootste blad aan bloeitakjes 8 : 5 c.M., ovaal van vorm. Aan vruchttakjes zijn de groote bladen 8—9 : 5 c.M. De steel van de bloem aan het bloeitakje is 3½ c.M., de vruchtsteel aan vr. takje 2—2½ c.M. (veel langer dan bij *F. silvatica*). De vruchtkuipen hebben de typische schubben.

Het Rijks Herbarium heeft twee exemplaren van dezelfde herkomst. Bij het eene zijn de grootste bladen aan vruchttakjes 12 : 7 c.M.; de vruchtsteel meet 5½ c.M. zonder het verdikte gedeelte direct onder de vruchtkuip. Bij het andere zijn de grootste bladen aan een bloeitak 10—10½ : 5 c.M., aan het vruchttakje 13 : 7½ c.M. De vr. kuip heeft de typische schubben (de lengtemaat der bladen is steeds zonder de punt en de steel bedoeld).

Aangezien dus bladen van 12 c.M. aan vruchttakjes voorkomen kan men zich denken dat aan vegetatieve takken nog grootere bladen voorkomen. Maar LIPSKY, die het weten kan, zegt uitdrukkelijk dat de bladen niet van *F. silvatica* verschillen, zoodat die groote bladen toch blijkbaar uitzonderingen zijn.

²⁾ Het bloemdek van *F. orientalis* is zeer klein (2¼ m.M.), klok-vormig met naar binnen gebogen, breedte, min of meer eivormige slippen. *F. silvatica* heeft een trechtersvormig bloemdek, 4½ m.M. lang, met lijnvormige, vrijwel recht doorlopende slippen.



Fagus orientalis Lipsky

Ex. Kaukasus 1901, in Herb. L. H. S.; gefotografeerd voor de breede onderste schubben
der vruchtkuip



Fagus silvatica var. *latifolia* P. en K.
Arboretum Wageningen; gefotografeerd voor de draadvormige schubben der vruchtkuip

pl. Talysch, sine descriptione) foliis 6 poll. longis, 4 poll. latis. Ledeb. Fl. Ross.

DECANDOLLE schrijft dat de bladen van zijn eigen herbarium-exemplaren uit den Kaukasus 3—4 poll. dus 7½—10 cm lang zijn; dus hadden die de gewone grootte van *F. silvatica*.

Wij zoeken nu de origineele beschrijving van LEDEBOER op, welk tot de *β. macrophylla* benaming door DECANDOLLE aanleiding gegeven heeft. LEDEBOER geeft in Flora Rossica III (1848) p. 593 geen beschrijving van *Fagus silvatica* doch slechts groeiplaatsen in Rusland, w.o. de Caucasus. En dan schrijft hij: Specimina foliis majoribus, 6 poll. longis, 4 poll. latis, in provinciis transcaucasicis a cler. Hohenacker et Nordman lecta sunt (= voorwerpen met grootere bladen, 15 : 10 cm, werden in Transcaucasie door Hohenacker en Nordman verzameld).

HOHENACKER en NORDMAN hebben dus exemplaren of één exemplaar met groote bladen verzameld; HOHENACKER vermeldt die in zijne „Enumeratio” zonder beschrijving, noemt ze *F. silvatica* var. *macrophylla*. DECANDOLLE legt dien naam officieel vast. En daar al die exemplaren uit den Kaukasus afkomstig waren, wordt de naam *F. silvatica* var. *macrophylla* DEC. nu verder als synonym onder *F. orientalis* LIPSK. geplaatst. Niemand heeft verder iets van die grootbladige exemplaren meegedeeld. Het is niet onmogelijk dat HOHENACKER ze, behalve in herbaria (waar mij echter geen exemplaren bekend zijn) ook in kultuur gegeven heeft, en dat op die wijze eene breedbladige beuk in de kweekerij van PETZOLD en KIRCHNER gekomen is. In dat geval zou de variteit *F. orientalis* var. *macrophylla* moeten heeten. Er tegen pleit dat P. & K. niet een var. *macrophylla* doch een var. *latifolia* opgeven; voor die verandering van naam was geen reden.

We kunnen vrij zeker aannemen, dat de *latifolia* variteit van PETZOLD & KIRCHNER niets met de *macrophylla* vorm van DECANDOLLE te maken heeft.

Wat nu de grootbladige beuk betreft, welke in onze kweekerijen gevonden wordt of werd, wij weten hare her-

komst niet, weten niet of zij indertijd van PETZOLD & KIRCHNER betrokken is. Maar het exemplaar in het Arboretum toont door zijn breede kroon en de draadvormige schubben van de vruchtkuip dat het een *F. silvatica* vorm is; en het ligt m.i. voor de hand om haar met *F. silvatica* var. *latifolia* P. & K. (non var. *macrophylla* DEC.) te identificeeren.



Fagus orientalis

Fagus silvatica

5 × vergroot

Herb. L.H.S.